

КОНКУРЕНЦІЯ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Розвиток країн світу однозначно свідчить, що ефективне функціонування ринкової економіки зумовлюється наявністю конкуренції, за якої всі суб'єкти господарювання мають рівні можливості для здійснення господарської діяльності.

Важливим складовим компонентом механізму ринкової економіки є конкуренція. Сам ринок, механізм його дії не може нормально існувати без розвинутих форм конкуренції. Як слушно стверджував відомий англійський економіст Ф. Хайек, «суспільства, які покладаються на конкуренцію, успішніше за інших досягають своєї мети».

Конкуренція являє собою економічну боротьбу, суперництво між відосбленими виробниками продукції, робіт, послуг щодо задоволення своїх інтересів, пов'язаних з продажем цієї продукції, виконанням робіт, наданням послуг одним і тим самим споживачам.

Державний контроль за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції, захист інтересів суб'єктів господарювання споживачів від його порушень здійснюються органами Антимонопольного комітету України [1].

Можна стверджувати, що конкуренція досить корисна для суспільства.

Вона стимулює раціональне використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, примушує виробників постійно поновлювати асортимент, пильно стежити за науково-технічними новинками й активно впроваджувати їх у виробництво, а споживачі оцінюють такі результати суперництва під час купівлі, віддаючи перевагу тим чи іншим товарам.

Вперше поняття конкуренції розкрив Адам Сміт у праці «Дослідження про природу і причини багатства народів». В його баченні конкуренція - це не що інше, як суперництво, що призводить до підвищення ціни при скороченні пропозиції і відповідно знижені ціни при надлишку пропозиції. Автором розкрито принцип «невидимої руки», згідно якого у межах гостро конкурентної ринкової системи ціна, прибуток, попит, пропозиція, позиковий відсоток спрямовуються немов невидимою рукою і відповідають зацікавленості підприємств, держави [2].

Ступінь розвитку економічної конкуренції є одним із вирішальних критеріїв розвиненості й цивілізованості ринкових відносин.

За словами Поля Самуельсона: «Реальний світ, яким ми його знаємо, виступає як своєрідне сполучення елементів конкуренції з недосконаlostями, внесеними монополіями».

Основними умовами виникнення та існування конкуренції є: [3]

- наявність на ринку необмеженої кількості незалежних виробників і покупців товарів або ресурсів;
- свобода виробників щодо вибору господарської діяльності;
- абсолютно вільний доступ економічних суб'єктів до ринку і такий же вільний вихід із нього;
- певна відповідність між попитом і пропозицією; відсутність надвиробництва і дефіциту;
- абсолютна мобільність матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів;
- відсутність угод між постачальниками та споживачами ресурсів, які можуть обмежити конкуренцію;
- наявність у кожного учасника конкуренції повної інформації про попит, пропозицію, ціни, норму прибутку тощо.

На думку Г. Я. Кіпермана, конкуренція - це процес взаємодії, взаємозв'язку й боротьби виробників і постачальників при реалізації продукції, економічне суперництво між відосбленими товаро-виробниками або постачальниками товарів (послуг) за найбільш вигідні умови збуту [4].

У 2015 році на ринках з конкурентною структурою реалізовувалося 42,7% загального обсягу продукції в Україні; на ринках з ознаками колективного домінування або олігопольних ринках (на яких частка трьох найбільших суб'єктів господарювання перевищувала 50%) - 16,7%. На ринки з ознаками одноосібного домінування припадало 30,8% загального обсягу реалізації продукції, 9,8% загального обсягу товарів, робіт і послуг реалізовувалося на монополізованих ринках.

Традиційно висококонкурентними є ринки сільського господарства, металургійної продукції, операцій з нерухомим майном.

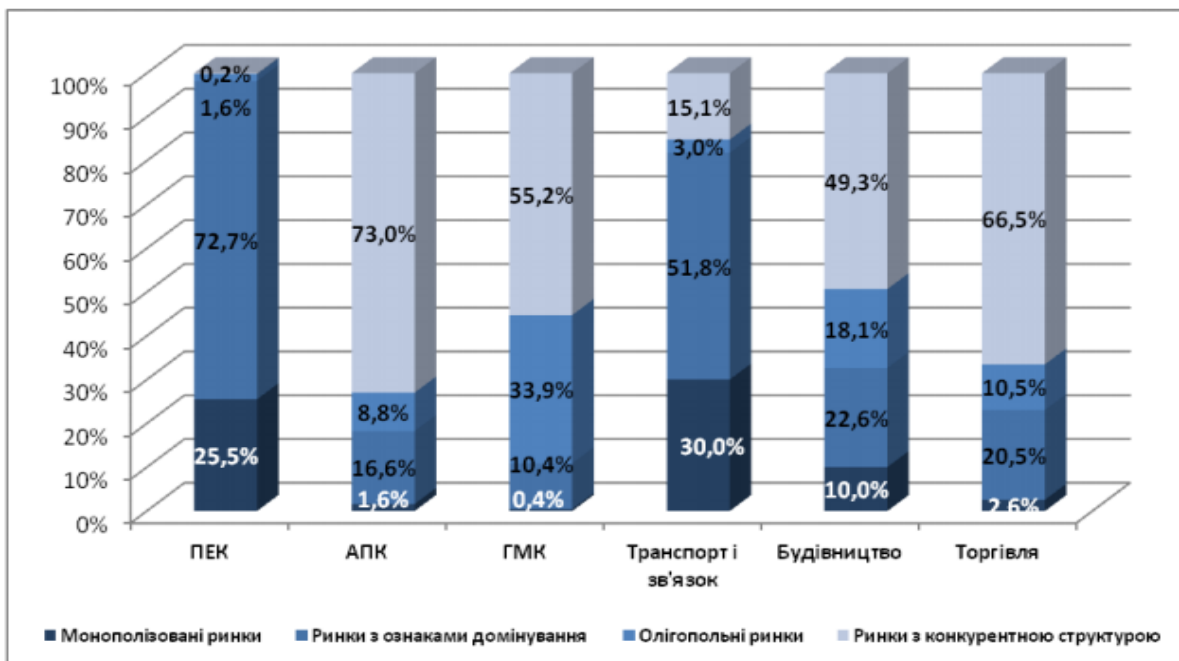

Рис. 1. Частки ринків з різними структурними передумовами конкуренції по секторах економіки в 2015 році, у %

Найбільш несприятливою для конкуренції була структура товарних ринків паливно-енергетичного комплексу, в якому частка продукції, реалізована на конкурентних ринках, поступалася навіть сектору транспорту та зв'язку, де зосереджені основні ринки природних монополій [5].

На підставі цього можна зробити висновок, що конкуренція змушує товаровиробників впроваджувати у виробництво інноваційні процеси та технології для зменшення витрат на виробництво. Тим самим вони підвищують якість товару та привертають увагу нових покупців, а отже й збільшують власні прибутки. В умовах конкуренції завжди проявляється конкурентоспроможність, причому на різних рівнях, які необхідно враховувати при управлінні нею.

Проведене дослідження доводить, що конкурентоспроможність підприємства – це складне багатоаспектне поняття, яке означає суперництво, боротьбу за досягнення найкращих результатів, отримання конкурентних переваг шляхом ефективного використання всіх наявних ресурсів, виготовлення та реалізації конкурентоспроможної продукції та отримання прибутку від ведення ефективної господарської діяльності.

Таким чином, конкуренція є універсальним принципом соціального розвитку і зумовлена широким спектром соціокультурних чинників.

Список літератури:

1. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 № 2210-III, із змінами від 18.05.2016. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>.
2. Смит А. Исследование о природе и причине богатства народов / А. Смит. – М.: Соцэкгиз, 1962. – 423 с.
3. Базилевич В.Д. Економічна теорія: Політекономія / В.Д. Базилевич, Н.І. Гражевська. – К.: Знання, 2014. – 710 с.
4. Рибаківа О.В. Конкуренція і конкурентоспроможність: економічна суть та фактори підвищення / Рибаківа О.В. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua>.
5. Звіт Антимонопольного комітету України за 2015 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=122547&schema=main>